

Fam per un cantó, por per l'altre

JAUME CLARET

Passat ja gairebé un segle i gràcies a la combinació de migració, industrialització i estat del benestar, semblen lluny els temps en què la qüestió agrícola centrava bona part dels debats i les disputes a Espanya. De fet, només les reformes agrària i militar han desaparegut de la llista de problemes seculars, sublimada la primera per les causes abans citades i superada la segona per Narcís Serra i l'OTAN. D'altres, com l'organització de l'estat, l'educació i la influència catòlica, encara cuegen.

La Segona República havia fet seva la bandera de l'anhelada reforma

agrària, problema central del migdia espanyol, on es concentraven els grans latifundis, sovint infraexplorats, i les grans masses de jornalers pobres. Ben aviat, però, les legalistes i moderades autoritats republicanes –el mateix president Niceto Alcalá Zamora tenia interessos latifundistes– es van trobar atrapades entre la resistència ferotge i poruga dels propietaris, i la impaciència d'unes masses afamades, reprimides tradicionalment per l'autoritat i també fascinades per la retòrica anarquista.

Periodisme compromès

Entre el 10 i el 12 de gener del 1933, a la petita localitat gaditana de Casas Viejas, un grup de jornalers anar-

VIAJE A LA ALDEA DEL CRIMEN
RAMÓN J. SENDER
LIBROS DEL ASTEROIDE
212 PÀG. / 16,95 €

quistes, pensant sumar-se a una insurrecció generalitzada, van decidir “*poner en cultivo 33.000 hectáreas de buena tierra*”. Tot i un puntual enfrontament armat, amb dos guàrdies civils ferits mortalment, res feia preveure l'irracional bany de sang posterior. Membres de la republicana Guàrdia d'Assalt, arribats amb ordres de repel·lir amb contundència qualsevol resistència, van practicar una autèntica ràtzia, especialment contra la família del líder anarquista local, Francisco Cruz Gutiérrez, *Seisdedos*. Les conseqüències serien 22 morts, centenars d'empresonats, mig poble que fugiria al camp i, poc després, un escàndol polític, hàbilment utilitzat per l'oposició al govern de Manuel Azaña.

L'escriptor Ramón J. Sender (Xalamera, 1901- San Diego, 1982), desencantat republicà d'esquerres, va ser dels primers periodistes que, a través de les seves cròniques a *La Libertad* –aplegades en un llibre per primer cop el 1934–, va posar en qüestió tant l'exculpadora versió oficial com l'intent d'estigmatització dels jornalers per part dels poders fàctics andalusos. Seguint la frase de Francesc Ferrer i Guàrdia posada com a colofó per l'editor (“*El deber de toda persona es tratar de conocer las causas de lo que aflige a la humanidad*”), Sender dona veu i posa rostre a les víctimes reals del crim i de la fam, amb un estil que s'avança una trentena d'anys al nou periodisme americà. ➔